

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

A MAGYAR NÉP HÓHÉRAI

ELKÉSVE, megkésve, össze-vissza érkeznek különféle híradások a kettős monarchiából. Ausztriának és Magyarországnak hűséges helyzetéről nem festhet megbízható képet senki, de annyi bizonyos, hogy a kapkodások korszakát éli a Habsburgok birodalma. Minden szükségzavú távirati tudósítás azt árulja el, hogy folytonosan szaporodnak az örökös "elmentések" a monarchiában és a politikai élet drótoslegényei szorgalmasan, szüntelenül drótozzák a repedt fazekat, melyből ki-kicsap a rothadó habsburgi birodalom büze. A közeljövő eseményei eldönthetők már, mennyire sikerült a drótozás, mennyire lett "egész" a repedt fazék, mennyire marad egységes és osztatlan birodalom a kettős monarchia.

Magyarországi hírforrásokból a nyilvánosság elé került már a választójogi reform-tervezet, mely újabb tömegeket enged az alkotmány sáncaiba, mely hosszú lépést jelent a háború előtti viszonyoktól, de nagyon távol van az "általánostól" és a "titkostól". A koalíciós "demokrata" kormány választójogi tervezete liberálisabb Tisza István és társainak kimúlt tervénél, de végeredményében ugyanazt a célt szolgálja: biztosítja az osztrácuralom hatalmát. Annak az uralomnak hatalmát, mely még a harmadfél esztendő háború után is elnyomja a szót és az írás szabadságát Magyarországon. És ez a jelenség felett szomorú akkor, amikor a központi hatalmakon kívül álló egész világ azt a nézetet vallja, hogy Magyarország elnyomja a nemzetiségeket, hogy a magyar kormány zsarnoki önkényvel bánik az ország határain belül élő tekintélyes számú nemzetiségi csoportokkal. Megszűnik minden ellenérv a rosszakarat és vérosszájú tulás ellen, amikor kétségbevonhatatlan bizonyítékok érkeznek arról, hogy nem csak a nemzetiségeket, de magát a magyar népet is a magyarországi önkényuralom tartja rabságban.

Ilyen körülmények között nem esodálkozhatunk azon, hogy a hírhedt "Slav Press Bureau" híradásai hiteltre találnak a szövetségesek országaiban és az E-

gyesült Államokban. Az amerikai magyarfaló tót és eseh ujságok kéjes örömmel adták közre ennek a sajtóirodának legutolsó hivatalos jelentését, mely a svájci Genfből keltezve, a következőket mondja:

Magyarország és a béke.

Egész a legutóbbi időkig sikerült a magyar kormánynak ravaszkodása, sikerült meglehetősen elrejtene Magyarország háborús céljait és békefeltételeit. A szövetséges országok kormányai készpénznek vették, hogy minden hóditó szándék, minden területszerzési terv Ausztriából indul ki és ezzel szemben a magyarok égne a vágtyól, hogy a "területhódítás és hadikárpótlás nélküli" békeelv alapján, mielőbb megkössék a békét. Szép sorjában, fokozatosan kiderül azonban, mit ért a magyar kormány a legújabb világ-jelszó alatt, hogyan értelmezi a hódítás és hadikárpótlás nélküli békét. A magyar főváros hangadó, közvéleményirányító napilapjainak vallomásai, megfelelőképen világítják meg ezt a kérdést.

Tisza István "hivatalos" lapja, a Budapesti Hirlap, azt írta nemrégiben, hogy "15.000 négyzetkilométert akarunk Romániából és 10.000 négyzetkilométert Szerbiából, mert ezek a területek a "mieink".

A budapesti Magyar Hirlap december 2-diki számában a következőket írta gróf Andrássy Gyula, a jelenlegi többégi párt vezére:

"Több alkalommal kijelenttem már, nem helyeslem azt, hogy külügyi kérdésekben előzetesen megállapított elveknek vessük alá magunkat, különösen akkor nem, amikor ott tartunk, hogy a kormányok komolyan foglalkoznak béketárgyalások kezdetével. Ilyen időkben csak a teljesen szabad kéz biztosíthat előnyöket. Az a kártyajátékos, aki nyíltan az asztalra teríti kártyáit, óriási hátrányban van ellenfelével, aki nem árulja el kártyáit, aki titokban tartja kár-

tyái értékét. Mint már számtalanszor kijelentettem, nincs jogunk olyan kijelentést tenni, hogy mindazokkal az óriási áldozatokkal szemben, melyeket a háború kitörése óta szakadatlanul hozunk, nem követünk semmiféle terület-hódítást, vagy hadikárpótlást. Ellenségeink sem kötötték meg kezeiket és ilyen körülmények között erkölcsi jogunk van hódításhoz és hadikárpótláshoz. Minden attól függ, hogy mi kerülünk-e, vagy az ellenség kerül-e abba a helyzetbe, hogy ezzel a joggal élhet. És ez kizárólag a hateri helyzetől és a politikai viszonyoktól függ."

"Súlyos tévedés lenne és lehetetlenséget követnénk el, ha ragaszkodnánk a "status quo ante"-hez. Magam részéről nyíltan vallom azt a hitet, hogy a háború után Szerbiának határai nem nyulhatnak oly messzire, mint a háború előtt nyultak. Ha azt az álláspontot fogadjuk el, mely nem ösmer területhódítást és hadikárpótlást, úgy egyenesen szembehegyezkednénk szövetségeseink céljaival, akikkel pedig minden tekintetben azonosítottuk magunkat. Ilyen eselekedet határozottan komolytalan és udvariatlan lenne."

Andrássy Gyula gróf cikke nagy feltűnést keltett, a magyar sajtó részletesen foglalkozott vele és a magyar lapok nagy többsége helyeselte a kifejtett elveket. A cikkel kapcsolatban, a Pesti Hirlap a következőket írta:

"A kiváló magyar államférfi a magyar nemzeti szempontok figyelembevételével fejtegeti a kérdést. Pillanatra sem veszi el lába alól a magyar talajt. Nagyátlalanságban Andrássy fejtegetései feddik Czernin gróf külügyminiszter álláspontját. Andrássy csak támogatja a külügyminiszter politikáját."

Andrássy "hivatalos" lapja, mindenben helyesli a cikket és teljesen azonosítja magát a gróf nézeteivel. Magában a cikkben, aláhuzva jelent

meg az a sor, mely azt állítja: "súlyos tévedés lenne, lehetetlenséget követnénk el, ha ragaszkodnánk a "status quo ante"-hez".

A nemzeti munkapárt hivatalos lapja, "Az Újság" kijelentette, hogy Andrássy Gyula gróf cikke komoly figyelmet érdemel, ha mindjárt elfogultan nézi is az eseményeket.

Ezek után a szemelvények után, a sláv sajtóiroda a következő megjegyzést fűzi a cikkhez:

"Ha akad a szövetségesek országaiban egyetlen ember, aki még most is azt hiszi, hogy Magyarország a demokratikus békének híve, olvassa el a legnagyobb figyelemmel ezeket a sorokat, melyhez hasonlók napról-napra jelennek meg a magyarországi sajtóban."

Az Amerikai Magyar Szövetség emlékezetes clevelandi konvencióján szóba került az a kérdés is, hogy a Szövetség, az amerikai-magyar sajtóval karöltve vegye fel a küzdelmet a pánszláv izgatók ellen, azok ellen, akik hazug hírekkel tévesztik meg az amerikai közvéleményt, akik a gyűlölet hangján szólnak mindig, ha Magyarországról szólnak. A konvenció el is határozta, hogy felveszi a harcot az "Amerikában élő nemzetiségi izgatók ellen." De ennek a harenak eredménye előrelátható, ha az "ellenség" olyan fegyverekkel küzd, mint aminőhöz most jutott a "Slav Press Bureau" jóvoltából. Amikor a nemzetiségek a magyar juncker-uralom ellen szállnak sikra, akkor nem ellenünk, akkor velük együtt, szövetségben kell harcolnunk.

Szép, nemes és helyénvaló a küzdelem a nemzetiségi túlzó és jogtalan követelések ellen. És kétségtelen, hogy mi nyerjük meg az amerikai közvélemény rokonszenvét, ha egyenes uton haladunk, ha a felvilágosítás türelmes fegyvereivel küzdünk. De ez a küzdelem, nem lehet egyoldalú, nem lehet elfogult. Ebben a küzdelemben nem azonosíthatjuk magunkat a magyar junckerrel, az Andrássyakkal, a Tiszákkal, a Wekerlékkel és az ál-negyvennyolcas komédiásokkal.

A VILÁGHÁBORU CÉLJAI

Az utolsó hetek eseményei végleg megdöntötték azt a dőre álláspontot, hogy "a háboru viharása közben főbenjáró bűn a béke emlegetése, hogy minden békenyilatkozatot a gyengeség jele". A legutóbbmult időkben két ízben is felemelte szavát a háborus Egyesült Államok elnöke, a béke érdekében és mindkét alkalommal a legnyilvánvalóbban, legközvetlenebbül, megszirehangzóan a nagyvilág elé tárta Amerika békefeltevéleit. Kétségtelen, hogy az elnök férfias cselekedetét, még az ellenséges országok sem tekinthették a gyengeség, vagy az ingadozás jeleinek. Wilson elnök szereplése csak egyet árult el, amivel amugy is tisztában volt minden amerikai polgár: hogy az Egyesült Államok őszintén, becsülettel fejeve-rekkel, önzetlen célért harcolja végig a világháboru döntő küzdelmeit. Az Egyesült Államok bekezdése nem olyan természetű, mint a német császári kormányzat 1916-diki esztendei hivatalos békeajánlata volt. A német katonai párt épp oly elengedhetetlen stratégiai szükségnek tekintette annak idején a békeajánlatot, mint Belgium megtámadását.

Az Egyesült Államok hadba-vonulása óta lényegesen megváltoztak az előzetesen kicirkalmazott, ugynevezett békefeltevélek. Az európai háboru a nemzeti és gazdasági féltékenykedés mellett, a hódításvágy robbantotta ki. Kimondott hódítási szándékkal kezdett háboru Németország, Ausztria és ugyancsak a hódítások reményében kezdte meg a küzdelmet az ellentábor: Oroszország, Anglia, Franciaország, majd később Olaszország és Románia. Mindegyik háborus nemzetnek voltak területi követelése, mindegyik háborus ország a "felszabadítás" cívre jelszava alatt földterületet követelt az ellenfél rovására. A kimondott hódító céloknak alkonyát jelentette az Egyesült Államok zászlóbontása. Wilson elnök legutolsó beszédében határozottan kijelentette ugyan, hogy Amerika nem avatkozik bele Európa belső perpatvarába, nem óhajt szerepet abban a munkában, mely az új Európa térképét rajzolja meg, de ugyanakkor megépítette az elnök szokat az oszlopokat, melyeken a világ jövődjének nyugodni kell. És ezeknek az oszlopoknak biztonságát nem veszélyeztethetik a hódító szándékok és tervek.

Az orosz-német béketárgyalások világosan bizonyították, hogy a császári kormányzat ragaszkodik hódításhoz, hogy a szuronyok erejében bizó császári kormányzat újabb rablott területtel akarja kibővíteni a birodalom mai határait. A német birodalmi gyűlés többségének határozata jegyzőkönyvi történelmi emlék csupán, melylyel betetőzést nyert az oroszok uralmának bünlajstroma. A birodalmi gyűlés hatalmas többsége nyilatkozott meg minden hódítás és hadisarc ellen, természetesen tehát, hogy a katonai hatalom, a császári kormányzat

csak hódítás és hadikárpótlás árán akarta Oroszország békéjét biztosítani.

A szövetségesek és az Egyesült Államok békefeltevélei körül részletes vita alakult ki a sajtóban és sokkal nyitabban boncolják a béke eshetőségeit a szakemberek és alkalmi tudósok, mint valaha. John Lloyd Balderston, londoni tekintély vállalja a szerzőséget az alábbi közleményért, mely a szövetségesek békefeltevéleivel, a területi kérdésekkel foglalkozik:

A hatetéri munkálatok csaknem teljes szünetelése alatt, a háboru céljainak boncolása foglalja le az általános érdeklődést. Amíg Wilson elnök, Lloyd George és a szövetségesek többi vezetői nem emlékeztek meg a területi kérdésekről, minden kormány egyenesen megkövetelte a sajtó munkásaitól, ne foglalkozzanak ezzel a tárggyal, ne fesszessék a területi kérdéseket. Ez a tilalom megszűnt immár és ebben a cikkben óhajtom Anglia véleményét megismertetni, különös tekintettel a Wilson elnök által hangoztatott és kifejtett békeelvekre.

A háboru kitörése óta Anglia népe két részre oszlott a háborus célok elösmérésében. Két iskolára szakadt az ország és mindegyik iskolának meg volt és meg van a maga önálló véleménye. Az első iskola azzal érvelt és azzal érvel ma is még, hogy ragaszkodjunk Clemenceau francia miniszterelnök szavaihoz: "legelőször egy cél vezéreljen bennünket, a győzelem kivivása. Verjük meg először a németet és aztán álljunk szóba vele." Ez az iskola azt vallja, hogy ha a szövetségesek ereje összetöri a németeket és a császár békéért könyörög és a szövetségesek diktálják a feltételeket, még ebben az esetben is vereséggel végződött a háboru, mert a békét a porosz katonai hatalommal kötik meg a szövetségesek.

Az elleniskola nem bizik a tökéletes katonai győzelemben és azt vallja, hogy esetleg mégis tárgyalások alapján születik meg a béke, melyet nem a győztes fegyverek parancsának a másikkra. Ennek az iskolának véleménye szerint, a katonai hatalmat csakis a német nép segítségével lehet legyőzni a birodalmi törvényhozás támogatásával.

A legutolsó hetek eseményeinek hatása alatt úgy Angliában, mint Franciaországban és Olaszországban, jelentősen emelkedett ennek az iskolának ereje, sokan csatlakoztak ahoz a véleményhez, hogy a békét tárgyalások alapján és nem katonai győzelem árán kell megteremteni. Több mint valószínű, hogy ez a nagy átalakulás nem csak a tömegekben történt meg, de kibérezte az ugynevezett hivatalos köröket is.

A jelen helyzetben a területi vitás kérdések elintézése okozza a legtöbb gondot a szövetséges országok államférfiainak. Ezek a kérdések: Elzász-Lotharingia, Lengyelország és az ellenség által megszállott orosz területek, a ausztriai nemzetiségek követelése a balkáni kérdéssel

kapcsolatban, Olaszország területi követelése, a törököktől elhódított területek jövődjé sorsa és a német gyarmatok jövője.

Mindezeknek a kérdéseknek elintézésében nagy változások történtek a közelmúltban.

Az összes kérdések között a legbonyolultabb a kettős monarchia és a Balkán ügyeinek egészséges rendezése. A háboru kitörésétől egész az ország forradalomig egyetértett ebben a kérdésben a szövetséges tábor és azt az egyetemes véleményt hangoztatta, hogy a kettős monarchiát darabokra kell szagatni. Ma azonban Angliának az a véleménye — és ebben a látszat szerint Wilson elnök is támogatja — hogy elegendő a független önálló Lengyelország megteremtése, Szerbia, Románia és Montenegró újjateremtése és az összes többi nemzetiségek önkormányzati jogokkal megerősödve, maradjanak meg a Habsburgok birodalmának kereteiben. Az apró nemzetiségek önállósítása, függetlenítése, a jelen helyzetben nem ígérkezik szerencsés megoldásnak.

A háborus céloknak ezt a megváltoztatását nem tekinti Angliában senki az előzetes elvek elárulásának, nem tekinti senki a "kis nemzetek" kijátszásának, melyeknek támogatást és jogvédelmet ígértek a szövetségesek.

Lengyelország megteremtése a legfontosabb kérdés és ebben megegyezik Wilson elnök Lloyd George véleményével, hogy az új Lengyelországnak minden irányban függetlennek és önállónak kell lennie. Wilson elnök egyizben kijelentette azt is, hogy az önálló Lengyelországnak szabad utat kell biztosítani a tengerekhez. Angliában sokan úgy értelmezik ezt a kijelentést, hogy Lengyelországnak kell adni Danzigot, Németországnak jelenlegi Balti tengeri kikötőjét. Ezzel szemben sokan azzal érvelnek, hogy az elnök nem szóról-szóra gondolta azt, amit mondott, hanem úgy értelmezte, hogy biztosítani kell a lengyelországi kereskedelem szabadságát és szabad útját.

Ezeknek a kérdéseknek elintézése azonban másodrendű fontosságot jelent Elzász-Lotharingia kérdésével szemben. Mindenki készen áll mindhalálig harcolni, — mint Lloyd George mondotta — ennek a kérdésnek elintézése érdekében. De egy esztendő óta erősen megváltozott az angol nép véleménye ebben az ügyben is. Egy esztendővel ezelőtt, tíz angol közül kilencnek az volt leghatározottabb véleménye, hogy Elzász-Lotharingiát, minden vita nélkül, egyszerűen vissza kell adni Franciaországnak.

A vélemény-változásért az a körülmény felelős, hogy az elmúlt esztendő alatt általánosan tért hódított az a felfogás, hogy minden nemzetiség önmaga határozon jövődjé sorsában. Számos szabadelvű politikus ezzel szemben is úgy gondolkozik, hogy amíg minden más nemzetiségnek elvitathatlan joga, hogy önmaga határozon sorsában, Elzász-Lotharingia népének, — nem Elzász-Lotharingiában nem kell népszavazást elrendelni, mely dön

tene ebben a kérdésben, hanem egyszerűen vissza kell adni Franciaországnak, mert Franciaország tulajdona. Ezzel az állásponttal szemben, a francia szocialista pártnak jelentékeny része is azt követeli, hogy népszavazás döntsön a tartományok jövődjé sorsában.

Az orosz-német béketárgyalások idején jegyezte meg Lloyd George, hogy amennyiben Németország megköti a különbékét és Oroszország átengedi Kurlandot és Litvániát az ellenségnek, úgy a szövetségesek nehezen vehetik el Németországtól ezeket a hódított területeket. Oroszországra annyira neheztel az angol nép tömege, hogy jóformán senki sem tiltakoznék az ellen, hogy Németország Oroszország rovására gazdagodjék.

Teljesen egyetértenek a szövetségesek abban, hogy Trentinót és tőle keletre azt a földszívet, melyen tulnyomó részben olaszok laknak, meg kell kapnia Olaszországnak. De a többi területekhez csak akkor lenne jussa Olaszországnak, ha a nép többsége óhajtja a csatlakozást. Azokat a követeléseket, melyeket katonai szükség, stratégiai szempont ir elő, nem biztosíthatják a szövetségesek Olaszországnak, mert ezzel ismét elősmernék az erőszak uralmát és a múlt hódításainak jogosságát.

Ezeknek a kérdéseknek kívül nagyobb jelentőségű még a német gyarmatok sorsa és a törököktől elfoglalt területek jövője. Az afrikai gyarmatokra vonatkozólag Smuts tábornok azt tanácsolta Lloyd George-nak, hogy bizza a döntést a bennszülöttekre. Külföldön senki sem értheti meg, miért okoz Angliának nehézségeket a német gyarmatok jövőjének elintézése. A háboru kitörésekor egyetlen angol, a szélső, tory pártiakat kivéve, nem óhajtott területi hódítást és minden ember azt óhajtotta, hogy Anglia eredményesen, de üres kézzel kerüljön ki a háboruból. De a háboruban bebizonyult mire képes a német erőszak és Anglia nem akarja kitenni magát annak a veszélynek, hogy Németország a gyarmatok bennszülött lakosából hadsereget szervez és ezzel fenyegetheti az angol gyarmatok biztonságát. Maguk az afrikaiak örömmel fogadták szabadulásukat a német uralom alól és csodálatos lenne, ha egyetlen gyarmat népe is azt óhajtáná, hogy ismét német ellenőrzés alá kerüljön.

A szövetségesek teljesen megegyeznek abban is, hogy a törököktől elfoglalt területekből nem kaphat vissza semmit Törökország fővárosa lesz angol, vagy Sziria nagyobbik részét kapja meg, Jeruzsálem az új Zión ország fővárosa lesz az angol, vagy angol-francia védnökség alatt, míg Mezopotámia Angliáé lesz. Ezeknek a kérdéseknek elintézése azonban a béketárgyalások feladata lesz és Anglia előreláthatólag, nem akadályozza majd meg, ha akár Franciaország, akár a világ nemzetek többsége, más felosztást és megoldást követel. Örményország sorsa teljesen bi- (Folytatás a 8-ik oldalon.)

Az utolsó hetek eseményei végleg megdöntötték azt a dőre álláspontot, hogy "a háboru viharása közben főbenjáró bűn a béke emlegetése, hogy minden békenyilatkozatot a gyengeség jele". A legutóbbmult időkben két ízben is felemelte szavát a háborus Egyesült Államok elnöke, a béke érdekében és mindkét alkalommal a legnyilvánvalóbban, legközvetlenebbül, megszirehangzóan a nagyvilág elé tárta Amerika békefeltevéleit. Kétségtelen, hogy az elnök férfias cselekedetét, még az ellenséges országok sem tekinthették a gyengeség, vagy az ingadozás jeleinek. Wilson elnök szereplése csak egyet árult el, amivel amugy is tisztában volt minden amerikai polgár: hogy az Egyesült Államok őszintén, becsülettel fejeve-rekkel, önzetlen célért harcolja végig a világháboru döntő küzdelmeit. Az Egyesült Államok bekezdése nem olyan természetű, mint a német császári kormányzat 1916-diki esztendei hivatalos békeajánlata volt. A német katonai párt épp oly elengedhetetlen stratégiai szükségnek tekintette annak idején a békeajánlatot, mint Belgium megtámadását.

Az Egyesült Államok hadba-vonulása óta lényegesen megváltoztak az előzetesen kicirkalmazott, ugynevezett békefeltevélek. Az európai háboru a nemzeti és gazdasági féltékenykedés mellett, a hódításvágy robbantotta ki. Kimondott hódítási szándékkal kezdett háboru Németország, Ausztria és ugyancsak a hódítások reményében kezdte meg a küzdelmet az ellentábor: Oroszország, Anglia, Franciaország, majd később Olaszország és Románia. Mindegyik háborus nemzetnek voltak területi követelése, mindegyik háborus ország a "felszabadítás" cívre jelszava alatt földterületet követelt az ellenfél rovására. A kimondott hódító céloknak alkonyát jelentette az Egyesült Államok zászlóbontása. Wilson elnök legutolsó beszédében határozottan kijelentette ugyan, hogy Amerika nem avatkozik bele Európa belső perpatvarába, nem óhajt szerepet abban a munkában, mely az új Európa térképét rajzolja meg, de ugyanakkor megépítette az elnök szokat az oszlopokat, melyeken a világ jövődjének nyugodni kell. És ezeknek az oszlopoknak biztonságát nem veszélyeztethetik a hódító szándékok és tervek.

A KOTLÓS

Írta: Mórca Zsigmond.

AZ udvar tele volt mindenféle öreg géppel. Egy rozsdás vén lokomobil gubbasztott közepén, nagy bugája napraforgó nyurgult föl mellette. Járgányok, apró, fakópiros esélőgépek s számtalan géprész hevert szanaszét a napon. A sulyos kerekek közt fölverődött a buján sarjádó tavaszi dudva.

A fiatal gépész vidáman dolgozott köztük. Egy tőkén ülve, kivillelt szemmel nézte a munkáját egy paraszt siheder.

— Mi lesz abból, gépész ur?

— Árnnyál.

A suhanc látta, hogy a gépész ur nem akar magyarázni s tovább tátotta a száját nagy áhitattal.

A derék fiatal mester elmosolyodva vetett a fiura egy félpilantást s elgondolta, hogy ő is épp ilyen szájatáti gyerek volt valaha régen, mikor a "tüzesgép" mellett felbuzgott benne a vágy, hogy ő is mestere legyen a csudaállatnak. Isten segítségével, maga erejéből el is érte. "Csetneki urnak" szólítja őt már a pap is, meg "gépész urnak" süvegeli a falu. Pedig bizony, ha az eke szarva mellett marad, "hallja Miska!" volna ma is.

Főlegyenesedett s kezében a sulyos szerszámmal mosolyogva nézett a fiura, mintha neki mesélte volna ezeket.

— Hiszen minden jó volna. — gondolta tovább és fehér zsebkendőjével oldalra törülte barna haját. — csak az asszonykával ne von annyit baj.

— Hess te! — kiáltott rá a suhanc egy mellette kapargáló tyukra.

— Fogd meg aztea kotlóst! — rikkantott a gépész.

A suhanc felugrott, rá a kotlósról, ez megijedt és vakon szembe röpített, majd kiverte a fiu szemét, aztán olyan ékteleen kárassal szelelt el, hogy a fiatal asszony ijedve rohant ki a házból.

— Hagysz békét a tyukomnak! — Hogy az ördög vigyen el!...

A fiu lesunyitva nyakát, visszauit a tőkére, fejét a térde közé huzta, akkor oszt nem bánta, hadd jöjjön az a jégeső!

— Boriska, — mondta a gépész szeliden, de mégis érelyesen — fogd meg lelkem azt a kotlóst, küldd haza, míg baj nem lesz belőle. Tudod, hogy a falu minden tyukjáért fel nem venném azt a szegyet, ha érte küld a papné.

— Ó, éppen sok időm van kotlós után szaladgálni, — szólt vállat vonva az asszonyka s vissza behuzódott a házba.

A gépész ur dühbe jött. Ugy vágt a földhöz a sulyos vasfogót, hogy az mélyen felszelte az agyagot.

— Megállj, majd megfogom hát én azt a kotlóst!... De ki is tekerem a nyakát! A mennyi bajom van vele.

Nem tagadta maga előtt, hogy a felesége kontyát szeretné megéibálni. De csak lenyelte a haragját s felvette a szerszámot a földről. Bement a műhelybe, hol a görbevállu fűtő borzasztóan fújtatta a tüzet.

Egész délután úgy dolgozott, mint az eszeveszett. Forrt belül

ről. Mert az mégis borzasztóság, a milyen könnyelmű, felületes, másokkal nem törődő és gyerekesszű az az asszony. Ha gyerek volna, ráparancsolna! De hogy be van kötve a feje, azt hiszi, ő az első a világon... Az lesz belőle, hogy rájuk haragítja a papnét. Az ember nagy keservesen kivívja a becsületet és egy semmi asszony okatlanul elront mindent.

Már az is csunyaság volt, hogy sajnált egy forint husz krajcárt kiadni egy kotlósért. Ugy kellett az urának kölesöknéni egyet. De meg volt, szívesen is adták, a papné is örült, hogy kedvében járhat a tapasztalatlan, pár hónapos kis asszonykának... De mikor volt az, Uristen! mikor azon panaszkodott az asszony, hogy a kotlós már elhagyta a csirkét. Alig három hétig járt velük... Mikor volt az! Még husvétkor, és itt a piunkösd. Van annak egy hónapja. De több! öt vagy hat hete!... Háromszor kérte a papné tőle, hogy küldjék haza már a tyukját... Hanem megállj kotlós, tálba kerülsz. Pedig az drágább pecevénye lesz egy forint husz krajcárna!

— Ugy kell nekem! — folytatta magában az évődést a gépész ur. — Kelltem városi kisasszonyt venni el, a kinek egy tyukja sincs. Mit ért ez a falusi élethez... Ott takarékoskodik, a hol semmi haszna, ezt a tyukot meg képes másfél hónapig ingyen etetni ebben a drága világban. Egész estig nem birt szabadulni a kotlóstól, egyre azt szidta, az ártatlant. Úszonnára se ment be, pedig hívta Boriska.

— Nem kell.

—Hát egyél mérget, ha jobban esik, — nevetett a lányos, szép, pirosképi asszony s ott hagyta.

A mint alkonyodott, nyílt a kis kapu. A gépész odanéz, hát mint ha belecsapna a villám. Tera jön széles mosolygással, a papné szolgálója.

— Jó estét, gépész ur! — vihog bizalmasan a gépész szemeközé. Szabad annak, a kit nem egyszer megölegetett, megcsipkedett az ember a kazlak alatt.

A fiatal ember szemét vér futja el a dühtől. Hogy viseli itt magát ez a szemtelen személy! Ha a felesége meglátja, még Isten tudja mit gondol...

— Mit akar? — rivallt rá dühösen.

A lány roppant megzavart, — Tisztelteti a tiszteletes asszony, a kotlósért küldött.

— Hogy a méndörgős ménki abba a kotlóba! — kiáltott tele torokkal a gépész — hogy nekem már örökké azon kell a fejemet törni. Már nincs más dolgom, mig élek.

Ledobott srófot, kalapásot és zordon léptekkel indult a ház felé.

Hirtelen meggondolta magát. Visszaforrott.

— Eredj haza, Tera, mond meg a tiszteletes asszonynak, hogy tisztelem. Még ma otthon lesz a kotló!

Tera sietve sarkon fordult, elment.

— Hát te mit tátod itt a szád!

— rivallt rá a gépész a parasztfiura, aki még most is ott lebzelt — eredj már, sirva keres anyád!

A nagy lógó szügyibe kapta a fejét s elloholt.

Boriska varrt, még pedig olyan buzgósággal, mint a ki nem tud semmiről semmit, pedig az ura megfigyelte, hogy mig beszéd volt odakinn, addig nem zörgött benn a gép.

— Lelkem...

Boriska oda se ügyelt.

— A papné elküldött a kotlósért.

— Kár hogy nem maga jött.

— De...

— Nagyszerű papné! No ez is hires egy papné, tisztelem!...

— De lelkem.

— Volt szeme érte küldeni?! No! Szép papné!

— Hisz az övé.

— Hát jöjjön fogja meg, ha az övé. Én nem szaladgálok utána.

— De Boriska, legyen eszed.

— Van eszem, van bizony. Ne félj. Számlát küldök annak a papnénak, a mennyi buzát megéttem a tyukjával. Három hétig járt a csibeimmel. Tán ingyen tartom neki!

— Mért nem küldted haza?

Boriska hallgatott és szomorúan, sirósan nézett ki a sötétedő ablakon. Még tán könny is volt a szemében, nem lehetett látni az alkonyatban.

Az ura egészen kétségbe esett. No az már igaz, hogy az asszony lelkébe nem lehet bele látni. Hisz ez tisztára bolondság. Még meg is siratja a más tyukját... Ugy hozzászólt, hogy egy tyuk jár-káljon az udvarán, hogy nem bir megválni tőle. Késpénzért vásárolt neki buzát. A más tyukjának! és az urától sajnálja a szívtart.

A gépész ur nagyot sóhajtott.

— De lelkem, drágám. Egyszer csak haza kell küldeni.

— Persze, hogy haza.

— De mikor?

— Holnap este.

— Miért holnap?

— Csak.

— De én azt izentem, hogy még ma haza viszem.

— Ma nem lehet.

— Miért?

— Csak.

— De ha én a becsületemet adtam rá!

Az asszonyka vállat vont.

— Neked nem számít az én becsületem?

Az asszony az ajkát biggyesztette.

— No feleség, most már én mondom, hogy szép feleség vagy!

A feleség elvonta a száját.

— Eh, mit beszélek! Megyek! Majd én haza viszem azt a tyukot magam is.

Az asszonyka, mint a kigyócsipett, felugrott.

— Ma nem.

— Nem?

— Nem!

— Miért?

— Csak.

— Majd meglátjuk nem-e! — s félre tolt a feleségét.

— Miska!

A férj az ajtóból visszafordult.

— Mi kell?

— Azt mondom, hogy ülj le, jobb lesz.

A férj szó nélkül tovább ment. — Miska!! — kiáltott rémülten az asszony.

— Mit akarsz? — fordult vissza fagyos arccal az ura.

— Azt mondom, hagy békén azt a tyukot, mert bizonyisten elválllok tőled.

A férfi megdermedt.

— No Boriska! — szólt magához térve — ha e miatt, ha egy ilyen miatt el tudsz tőlem válni, akkor csak eredj, mert én bizonyisten hazaviszem a tyukot. Az asszony visszafordult, becsapta az ajtót.

Az ura utána ugrott. Még kárt tesz magában.

Odabenn szembe álltak, farkas-szemét néztek.

Akkor az asszony azt mondta: — Most már ugyis mindegy...

A konyhaszekrényhez lépett s az alsó részből kivett egy szakasztókosár tojást.

Az uracska orra elé tartotta, a ki úgy meg volt lepelve, szinte bégetett.

No! Te! Te!... Itt van. Harminekilenc tojás. Ezt mind az az egy tyuk tojta, mióta a csirkét elhagyta... Most három krajcár egy tojás ára. Még csak egy kell, meglesz a forint husz krajcár egy más kotlósról.

Letette a kosarat az asztal közepére s ő maga leült tulfelől egy székre, parázsló szemmel, lihegő kebellet.

A gépész ur kapta magát, ő is leült errünnen egy székre.

Igy néztek egymásra egy darabig.

Egyszer csak valami furesa hangot adott a férfi.

— Hehe.

Ez az asszonyban is megoldotta a hangulatot. Ő is válaszolt egy kis neszszel.

— Hihh.

Erre mindketten odaborultak az asztalra a kosár tojás elé s úgy rákezdték a kacagást, két könyökre borulva, hogy a tojás is göcögve zörgött a kosárban.

Nagysokára feléreztek, de ahogy egymás szemébe pillantottak, újra kacagniok kellett.

Végre azt mondja a férfi:

— Boriskám.

— No.

— Mért nem mondtad ezt nekem régen?

— Hát hisz azt hittem, hogy mind a harminekilenc tojást a hátamhoz vered.

— Persze, bolond vagyok.

— Tán én az vagyok? Tán ingyen töntem volna a papné tyukját buzával, gerslivel, rizskásával.

Újra nevettek.

— Hát isz akkor, — szólt a férfi — ma még ne küld haza azt a tyukot. Majd mondek valamit a papnénak... Hónap is elég lesz, ha haza viszem.

— Persze, hogy elég. Én is azt mondom.

És újra összenevettek. Érezték, hogy nincs többé közöttük, nem is lesz ilyen föléértés.

Jól érezték magukat, mint eső után a rét.

AZ ŐSZ

Irta: Ignotus

ITT az ősz's a szép Csernovics Eszti kolostorba megy.

Nem tudom, ki a szép Csernovics Eszti, s ha csakugyan kolostorba megy, nem is fogom megtudni soha. De képzelni el tudom képzelni, feketeszemű, hollóhajú bácskai szépségnek, ahogy elibém fiúnt a képe, mikor a nevét hallottam. A vasúti szakaszban történt, valahol Göd meg Sződ között, mikor fázékonyan burkolódtam puha őszi köpenyembe, s kétfelől a leeresztett ablakokon keresztül az ülések kifordított börpárnáira busan szitált be az első őszi eső. Egy szép uriaszony szállott be Vácánál a kadét-fiával, egy szoborszerűen előkelő nagyon fiatal emberrel, aki hallgatag megrengéssel szitt el egy papírszivart a másik után. Egy szót is alig váltottak, mikor az édes anyja egyszerre odafordult hozzá: Hallottad, hogy a Csernovics Eszti kolostorba megy?

Aztán hallgattak ismét — ah, ez az idő csakugyan arra való, hogy egy fiatal szép lány kolostorba menjen. Ebben az átmenet nélkül való őszi válságban az egész nevető világ ilyenkor olyan, mint egy fiatal szép lány, aki a tennis, gyöp legközepebről, a nyári kreppek legvilágosából egyszerre csak bevonul a klastrom nomályába, az apáca-köntös formátlanságába. Kétfelől szitál az eső, s a budai s a pillisi hegyek butárára gomolygó fehér párák cresszkednek, halálos fáradtságban. Maguk a hegyek is, mintha elfáradtak volna, mind lassabban emelkednek, mindjobban összeesnek, s mikor a szétmálló síkságból a ködön át kiszűrkezik a Duna, az embernek eszébe jut a ködös Dánia, ahol még a víz is nedvesebb, mint másutt.

A nagy Shakspeare sohasem járt Dániában, mégis, a szakértők úgy mondják, hiven eltalálta a lokáltónusát. A szakértők még sok egyebet is mondanak, s többek közt afelel nem tudnak meg-egyezni, volt-e Polónius lánya a Hamlet kedvese, vagy sem. Volt, hogyne lett volna. Nevető nyáron volt a kedvese, a királyi kert holdvilágos lugasaiban s virágos rejtekeiben: csókot váltottak csókra, esküt esküre s ölelést ölelésre: apró figyelmes ajándékok kerültek a szép Ofélia szekrényébe egy-egy édes óra emlékei-jéül — aztán elkövetkezett az ősz, a virágok elhervadtak, s a lugas öqzefonnyadt; a szitáló eső lucokra áztatta az utakat és csömört hűtött a királyi meleg szívébe, s ez kellelten diderogve, szenvedéssel s unalommal szólt rá a szép Oféliára: Eredj klastromba, Ofélia, eredj klastromba... S a szép Ofélia remegő kézzel nyalábolta össze emlékeit: Visszaadom őket; értékük vészett, ha az adójuk szíve megváltozott... De nem ment klastromba, hanem el-emésztette magát — s ez is arra vall, hogy igenis volt a Hamlet kedvese. Amire csak vágyunk, de nem ismerjük, arról talán fe tudunk mondani, de ami a miénk volt s elrabolták tőlünk, annak utána halunk.

Itt az ősz s a szép Véber Zsenni otthon lakik az anyjánál.

Ezt is a vasuton tudtam meg, mikor a huzomat megvártam a pályaházban. Herkulesfürdőről jött haza, s az urával benézett Temesvárra is. Csak egy órát töltöttek ott, s nem ért rá fölkeresni a szép Véber Zsennit, de csupa szomorúság, amit lánykori barátnejáról hallott. A szép Véber Zsennit most lesz nyolc vagy kilenc éve, hogy utoljára láttam, s nagy okom van rá, ha folyton szépnek mondom — nagyon, nagyon, nagyon szép volt, s én nagyon szerelmes voltam bele. Tizenöt éves lehettem, s ő már lehetett vagy huszonnyolc — de az idő oly nyomatlanul suhant el a szép temesvári lány fölött, aki egy árva szót nem tudott más-képp, mint németül, míg énnekem ugyanez csak össze kellett szednem filológiai ismereteimet, hogy olykor, ha vakmerővé tett a szerelem, elstutogjam neki a híres régi dalt: Du bist wie eine Blume, So hold und schön un rein. Ó meglehetősen mosdatlan feleleteket mondott, de mialatt puha maeska-kezevel megsimogatta sovány gyermekarcomat, jól éreztem, hogy ő az ő kétes természetű környezetében is csakugyan oly sze-de és tiszta, mint a virág, mely posványos talajból szűzen sarjad elé. A huzomat az a pártfogó-kereső barátság fűzte a nálánál sokkal idősebb nagy lányhoz, a milyennel a gyenge kis Copperfield Dávid nézett föl a szép Steeforthra, s e nagy barátság-nak s az én nagy szerelmemnek egyszerre csak vége szakadt: a szép Véber Zsenni férjhez ment.

Férjhez ment valami vidéki kasznárhoz, aki duplatalpu eszímában jár, bagót rág s betenkit csak egyszer beretválkozik — hja, szegény lányok nem válogathatnak a hitbizományos uraságok között. Azóta nem hallottunk róla semmit, s most azt halljuk, hogy otthon lakik az édes anyjánál. A házasságuk harmadik esztendejében az ura elvesztette állását, s a kenyeretlen maradt szegény asszony két kis gyermekével hazahureokodott a nagymamához. Otthon ül szótlan, tétlen, kedvetlen és mozdulatlan: naphosszat az ablaknál gunyaszt s nincs szeme az ablak előtt elcsöröpölő had-nagyok számára. Az öreg asszony ősz, mint a vasorru bába — de tudj' Isten, hogy ejti módját: látatlan, észrevétlen el-eltűnik egy-egy napra, s ha kéri, hol járt, komor hallgatással felel. De évről-évre kéréshetetlen pontos-sággal megszületik egy-egy kis kasznár — az idén született a nyolcadik. A vasorru bába átkozódik, a kis kasznárok visitanak, s a szép Véber Zsenni fásultan ül az ablaknál. Szép termete elfonnyadt, puha maeska-keze meg-cresedett, s szőke haja kőcos pa-matokban borul fehér homloká-ra. S szem is, az a csodaszép ten-gerszem, szürke lett és zavaros, mint a hegyi folyam, melybe izsa-pot kevert az őszi eső, s árnyékot borít rá az őszi köd.

Itt az ősz, s egy asszonyi levél-ben ezt olvasom:

„A vasutról hazajövet, ujon-tan épült, két karesu tornyos gót templom mellett robotunk el, s

én úgy tele vagyok ezzel az isten házával, hogy nem tudok egyébre gondolni. Mert e templom helyén valamikor, nemrég, még fák állottak, s valamikor, nem is olyan régen, egy szép szeptemberi estén ezen a téren át kísért haza egy fiatal ember egy fiatal lányt. A fiatal embernek csak ekkor volt a bajuszkája: lányból pedig asszony lett, aki gyerekeket nevel és szolgálókkal veszekszik, s a dereka már jó párcéntiméter-re lerősebb, mint volt akkor, s mikor — nos igen, mikor az est árnyékában, a fák sűrűjében egyszerre csak egy erős kamasz-kar fonódott köréje, s a süldő lány ajakán egyszeriben ott égett — istenem, ott égett az első esők.

Bolondság volt, gyerekség volt, bohó ártatlanság volt, amit soha senkinek el nem mondtam volna — de most, hogy ama csók szin-helyén két karesu torony emelke-dik ég felé, mint két vékony es-deklő leány-kar, a könnyemmel együtt a szavam is megered. Érzem, hogy ez a szép isten háza az én első csókom emlékére épült, s kegyes alázattal tudom, hogy ebben az érzésben nincs isten-káromlás. Sőt inkább minden ilyen helyre legalább is kápolnát kéne építeni; az első csók lehé-nek tömjénfüstbe kéne vesznie s a csattanásának orgonaszóba; angyaloknak, szenteknek és patri-riárkáknak kéne lemosolyogniok arra az édes, arra a szent, arra a drága ostopaságra, aminek ne-ve első szerelem.

Hej, de amik ezután következ-nek, tilos csókok és bűnös sze-relmek! Hogy a szerelem egy kissé mindig a Hero és Leander története, kiket két külön világ-ban egy keskeny, de veszedelmes tengerszoros választ el egymástól, melyet valamelyiküknek át kell usznia, mindennap újra, hogy egymáshoz jussanak! Télen ot-ton tilsz az Andrásy-uton, s mia-latt kiadsz a szakácsnének s a gyerekeidet neveled, valahol tá-vo, talán Stockholmban, talán Bukarestben, talán Birmingham-ban egy szőke vagy barna, beret-vált vagy szakállas, ismeretlen nevű ember ott ül valami asztal előtt és ír vagy számol vagy raj-zol — oly mindegy, mit csinál, hiszen mi közöttök egymáshoz, s egyik a másiktól tudja-e, hogy a világon van? S ime, nyáron alig hogy a lábád kiteszed az espla-nadéra! fiálnellruhában, fehér cipőben és kalapban ki jó veled szembe?Ó, az ismeretlen, s mia-latt a véred a szivedből a homlo-kodba szökik, zugva esendül a füledbe a neve, nem ismeretlen többé, nagyon is ismert, úgy hi-ják, hogy Végzet, — Ananké, mint ahogy a Notre-damei To-ronyörben áll irva. S a Végzet úgy tud köszönni, mint senki más; a Végzet úgy tud megha-jolni, mint senki más; a Végzet úgy tud rád nézni, mint senki más és a Végzet előtt olyan gyen-ge vagy, aminő még sohasem vol-tál... S mire itt az ősz, mi válik mindebből? Megbánás, megbá-nás, megbánás... elmúlt gyönyö-rűség, ami rosszabb a halál-nál..."

SEBESÜLT KATONA SZIVE

Az utolsó alkony még benne dermed
És benne zug az ütközet zaja,
Cseng az "előre" s "éljen a haza",
Mintha aranyphárba gyöngyök esnek.

A multban néhány kedves emlék lángol,
Néhány pasztell él: a falu, a rét,
Egy leány nyujtja bucsura kezét
S egy mosolygás mint örök mécs világol.

Aranyrámban képek: a király
Atyai, szelid, elmerengő képe
És egy anyóka, aki csöndbe vár...

Még benn rezg szava: ó, fiam, vigyázz!
S az ifju fáradt katona szívébe
Viziós, ájult csöndet önt a láz.

JELLINEY DEZSÓ.

Ignotus

tele vagyok ezzel az isten
 hogy nem tudok egyébre
 ni. Mert e templom he-
 valamikor, nemrég, még fák
 s valamikor, nem is o-
 gen, egy szép szeptemberi
 zen a téren át kísért haza
 tal ember egy fiatal lányt.
 tal embernek csak ekkor
 bajuszkája: lányból pe-
 szony lett, aki gyerekeket
 és szolgálókkal veszekszik,
 reka már jó párcéntiméter-
 sebb, mint volt akkor, a
 nos igen, mikor az est
 ában, a fák sűrűjében egy-
 csak egy erős kamasz-kar
 t köréje, s a süldő lány
 egyszeriben ott égett —
 ott égett az első csók.
 ndság volt, gyerekség volt,
 artatlanság volt, amit soha
 ek el nem mondtam volna
 most, hogy ama csók szin-
 két karesu torony emelke-
 felé, mint két vékony es-
 lány-kar, a könnyemmel
 a szavam is megered. Ér-
 gy ez a szép isten háza az
 5 csókom emlékére épült,
 es alázattal tudom, hogy
 az érzésben nincs isten-
 s. Sőt inkább minden
 melyre legalább is kápolnát
 píteni; az első csók lehé-
 mjénfűstbe kéne vesznie;
 attanásának orgonaszóba;
 kának, szenteknek és pat-
 mak kéne lemosolyogniok
 édes, arra a szent, arra
 ostobaságra, aminek ne-
 szerelem.

de amik ezután következ-
 os csókok és bűnös sze-
 Hogy a szerelem egy
 ndig a Hero és Leander
 e, kiket két külön világ-
 keskeny, de veszedelmes
 oros választ el egymás-
 lyet valamelyiküknek át
 ia, mindennap újra, hogy
 hoz jussanak! Télen ott-
 az Andrássy-uton, s mia-
 dsz a szakácsnénak s a
 tet neveled, valahol tá-
 an Stockholmban, talán
 tben, talán Birmingham-
 szőke vagy barna, beret-
 gy szakállas, ismeretlen
 ber ott ül valami asztal
 r vagy számol vagy raj-
 oly mindegy, mit csinál,
 ni közöttök egymáshoz, s
 másiktól tudja-e, hogy a
 van? S ime, nyáron alig
 lábadd kiteszed az espla-
 flalmollruhában, fehér
 és kalapban ki jó veled
 az ismeretlen, s mia-
 red a szivedből a homlo-
 zókik, zuga esendül a
 a neve, nem ismeretlen
 gyon is ismert, ugy hi-
 Végzet, — Ananké,
 gy a Notre-damei To-
 áll irva. S a Végzet
 köszönni, mint senki
 Végzet ugy tud megha-
 nt senki más; a Végzet
 rád nézni, mint senki
 Végzet előtt olyan gyen-
 aminő még sohasem vol-
 mire itt az ősz, mi válik
 ? Megbánás, megbá-
 bánás... elmúlt gyönyö-
 mi rosszabb a halál-

— Nem tudok, uram.
 Juliska razta a fejét és nem nézett fel.
 — Tízdsz táncoltam, kérdezte S. Woolf.
 és a nap szarítottta volna ki.
 Olyan volt, mintha földből gyurták volna
 melle kicsi és kemény volt. Bőre sötét. —
 a ruhák sejtették, comjai kerek oszlopok,
 volt. Medenceje szélesebb volt, mintsem
 Juliska, mégis valóságos kis asszonyka
 gondolatait. Noha még nem volt 17 éves,
 meztelen leányt és más irányba terelte a
 S. Woolf hozzáértő tekintettel nézte a
 től is megválni.
 gyöny, mintha nem akarna az utolsó lepel-
 jobb keze még mindig fogta az ajtófüg-
 lepessel közeledett.
 — Gyere közelebb Juliska. — Juliska egy-
 zett róla.
 koltan látta állani. Egészen megfellede-
 ruha nélkül, félig az ajtó függönybe bur-
 Midőn egy ide múlva fenezett, Juliskát a
 esztensége sötéten gubbasztott felette. —
 na reményességem! — gondolta és szoren-
 — Ha Allan Maud élne, akkor még vol-
 bántam.
 mozdulatlanul ült székében és maga elé
 Mialatt Juliska levetette ruháit S. Woolf
 — Igénis, uram.

— 424 —
 tan, a város nagy szíve magába szívta őket
 Manhattan ezer erén át dobtá őket ki ma-
 gából. Szilánkok, atomok voltak, amelye-
 ket izzóvá tett a kölesönös surlódás és
 nem volt több önálló mozgásuk, mint min-
 den más dolog molekuláinak. És a város
 folytatta a menydörgő utját. Öt percen-
 ként szürke villamos omnibusz óriás dü-
 börgött rajta keresztül, amely ugy söpört
 végig a Broadwayn, mint valami elefánt,
 amelynek égő tapló van a talpa alatt.
 Ezek a reggeliző omnibuszok voltak, ame-
 lyekben az ember egy csésze kávé és egy
 sandwichet nyelhetett le, mig az irodájába
 ment. A kicsi, towarepülő emberek között
 azonban nagy, tolakodó kísértetek jártak
 fel, le és ordítva kiáltották: kettőztesd meg
 a jövedelmedet! — Miért légy kövér? —
 Gazdaggá teszünk, irj levelezőlapot. Easy
 Walker! — Make your own terms — Stop
 having fits — Drunkards saved secretly.
 — Kétszeres erő! — Plakátok! — Ezek
 voltak a nagy szelidítőök, akik ezen a vo-
 nagló tömegen uralkodtak. Woolf az ő jól-
 lakott, megelégedett mosolyával mosoly-
 gott. *, aki e reklámot művészetté emelte!
 A Battery-ről három citrom-sárga reklám-
 aeroplánt látott, amelyek egymás mögött

Juliska meghajította fejét.
 lettünk levő szobába.
 — Akkor hát vetkőzz le és erdij a mel-
 zatosan és esendően.
 — Igen is uram — mondotta Juliska ala-
 tenned neked, amit én mondok.
 Juliska, ezer dollárt adok neked, de azt kell
 — Ez nem sok — mondotta. — Hallod-e
 Woolf idegesen nevetett.
 — Semmit uram, — sutogta esendően.
 kezte. Megrazta a fejét.
 mével, amely egy láma tekintetere emle-
 A lány reszkett szomorú, barna sze-
 Juliska?
 — Ezt jól esnáltad, mit tudsz még du-
 gyan, halikau így szólott:
 Nemsokára megtörtinte az orrát és lá-
 spongyás arcan.
 Könyvei lassan peregetek alá a viaszkos,
 sirt ön maga felett való sajnálkozásában.
 ült és ivott és könyvek gyűlte a szemébe.
 telenséget halotta belőle kiesendül. Ott
 ezen dalt, de ma lesúlytotta. Egész remény-
 Szászor hallotta S. Woolf ifjúságában
 kat temetőbe...
 Az egyiket elvittek az esküvőre, a más-
 ra...
 Mind a kettő ugy vágyott a boldogság-

— 409 —
 Az egész pohár vizet kiitta, azután mély
 lélegzetet vett és Allanra nézett.
 Hirtelen ugy rémlett neki, mintha ke-
 vésbbé rosszul állana minden. Hátha meg-
 tudná fogni Allan szívét? És nagy önura-
 lommal és nyugodtsággal, mély hangon így
 szólt:
 — Allan, ezt nem akarhatja komolyan.
 Már hét-nyole éve dolgozunk együtt, mil-
 liókat kerestem a szindikátusnak...
 — Ez volt az ön dolga.
 — Igaz! Nézze, Allan, belátom, hogy ki-
 siklás volt. Nem pénzkérdés volt nálam.
 Megmagyarázom önnek. Elmondom indító-
 okaimat... De ez nem lehet komoly szán-
 déka Allan! A dolgot rendezni lehet! És én
 vagyok az egyetlen ember, aki rendezni
 tudja... Ha engem elejt, akkor velem bu-
 kík a szindikátus is...
 Allan tudta, hogy S. Woolf igazat mond.
 A hét milliót elvihette felőle az ördög, de
 a botrány katasztrófa volt. Mégis kérlelhe-
 tetlen maradt.
 — Ez az én dolgom! — felelte.
 Woolf megrázta bivaly fejét. Nem tudta
 felfogni, hogy Allan valóban fel akarja ad-
 ni, hogy tönkre akarja tenni. Ez lehetetlen
 volt. És még egyszer bátorságot vett magá-

„Két leánya volt a falunak” — gonckelte gonckelte — „két virága”.

Kam, hogy alig lehetett hallani. az ő kis melabus népdalát, megint olyan hal-
Uram, aztán kivánságára elmonkelta neki
tett belőle és így szolt hozzá: Egészségre
neki és a leány engedelmesen szüresölge-
barna és puha volt. Egy pohár bort öntött
ketett, amikor Woolf hozzá nyult. Haja
Juhiska már Woolf lakásában vart. Resz-
száját.

Renee homlokát rancolta és félrehúzta a
kifogását használta, hogy dolga van és
kérdezte tőle, hogy miért nem marad. Régi
ki. Renee csokoligata a fülét és sutogva
Egyik briliáns gyűrűjét ajándékozata ne-
Pont tizenegy órákor elhagyta Renee.
nem sokára elhunyt Juhiska.
tette a primást és sutogva beszelt vele és
ken kikérte tekintetét. Erre magához in-
nak, gyakra nem nézett rá, de a leány féln-
primás magával hozott, tetszett S. Woolf-
A szép fiatal magyar leány, kit a tavasz
re a pokol lobogott ki belőle.

indulatu lett, mint valami hulló, míg vég-
öt. Ha közelebe jött az ember, olyan rosk-
köznek. Eppen példátlan közönye ingerelte
Meg mindig egy-látszott, mint hogyha mat

— 415 —

nak, hogy Allan szemében tudakozódják.
De ezek a szemek a maguk hallgatag nyel-
vén azt kiáltották oda neki, hogy ettől az
embertől hiába vár elnézést és irgalmat.
Semmit sem várhat tőle. Egyáltalában
semmit! Hirtelen rájött, hogy Allan szüle-
tett amerikai és ő csak valaki, aki azzá lett
— és Allan erősebb vált.

A halk remény, amellyel áltatta magát,
hiúnak bizonyult. Vége volt. És újra meg-
rohanta nyomoruságának érzése.

— Allan! — kiáltotta hirtelen, kétségbe-
esetten. — Ezt nem akarhatja. Nem. Hiszen
a halálba kerget. Ezt nem akarhatja.

Most már nem Allannal harcolt; a sors-
sal küzdött. De a sors Allant küldte a harc-
vonal elé, egy hideg harcost, aki nem hát-
rált.

— Ezt nem akarhatja, Allan! — ismételt
te újra és újra. — A halálba kerget! És ök-
lét Allan arca előtt rázta meg.

— Mindent megmondtam önnek.

Allan az ajtó felé fordult.

S. Woolf arcát nyálkaként borította a
hideg verejték, szakálla összeragadt.

— Meg fogom a pénzt téríteni, Allan! —
kiáltotta vadul és karjaival a levegőben ha-
donászott.

De S. Woolf nem tette meg. Térdére
megtenni! — és a pénz jutott észbe.
Juhiska közelebb kuszott. Most fogja
— Hat akkor jójj közelebb.
— Nem félek uram!
— Mitől félsz Juhiska?
ketett.
lére pergetek alá. Azután megállott és resz-
bat és könnyei határvetett fejéről a mel-
Es Juhiska ügyetlenül emelte a kezét, la-
— Tancsolj, Juhiska!
Nem tudott betelni a látásával.
nem látott ilyen megható szegyenkezt.
Pompás volt. S. Woolf már évek óta
tiszta, hova tegye?
Oh, a lábait, amelyek nem voltak egészen
volt könnyel és orral egtek a szegyenről.
gett, mintha cserepeken járna. Szeme tele
hogy mihez fogjon a testével. Ugy tipe-
karját és lábát. Ruha nélkül nem tudta,
jutalom kedvéért. Ügyetlenül mozgatta a
cölt inkább felemből, mintsem a nagy-
Juhiska tehetetlenül nézett körül. Tan-
— Tancsolj hát esardást!
— Igen, uram!
— Tancsolj esardást!
— De igen, uram!
— Soha tancsolj szüreten!

— 418 —

mikor az aggódó szolga kopogtatott. Tető-
től talpig átöltözött és elhagyta házat. Vi-
lágos nappal volt. Szemben egy auto állott
és Woolf megkérdezte, hogy a kocszi sza-
bad-e.

— Megrendeltek, — mondotta a sofför
és Woolf megvetően mosolygott. Allan kö-
rülfogta, Allan körülkerítette. Egy kapu-
ból egy gentleman lépett elő, aki kis feke-
te mappát vitt a hóna alatt és az ut má-
sik oldalán követte. Ekkor Woolf hirtelen
egy városi villamos kocsira ugrott fel és
azt hitte, hogy ezzel elmenekült Allan de-
tektívjei elől. Egy szalonban kávé ivott és
az egész délelőttet az utcákon bolyongva
töltötte el.

New Yrok megkezdte 12 órás rohanását.
New York rohant és előtte rohant vezető-
je: a tett. Autók, kocsik, teherkocsik, em-
berek zugva rohantak keresztül-kasul. A
felső vasutak dübörögtek, az emberek há-
zából, kocsikból villamos vasutakról tör-
tek elő, elötörtek földalatti lyukakból, a
subway-nak 250 kilométer hosszú aknáiból.
Mind gyorsabbak voltak mint Woolf. Visz-
szamaradok, gondolta. Gyorsabban ment,
de mindamellert elhagyta mindenki. Mint-
egy hipnózisban evickéltek tova. Manhat-

— 423 —

stesszed ezt?
rast. A többi
Tannij könyv-
rom évig. Járj
an szépen tan-
t. Kétezer dol-
nstitóni állást.
ruhákat és ke-
ngolul. Végy
ni és egy fogsz-
elni.
zónsleges lump.
lát és ne ene-
nyugatra uta-
New Yorkban?
be.
ította magához
t. Az atyai ér-
és égett. S.
ream.

lan kérel? A ki
valót adott a sof-
— Mennyire
gondolta a gépé-
A klubban me-
játsztak és Wool-
lönös volt hogy
ma a kezébe. O-
máskor soha ne-
együtt van a Jul-
dolta és a pénz
Hat órákor ab-
Woolf az egész
tette meg. Mőg-
esozogott, akiki
vitt a vállán. A
munkást talált
a falak mentén é-
énekelt, mint ab-
— Have a dri-
Woolf.
De a részeg ne-
érthetetlen szava-
— Allan átvált
Otthon olyan e-
összerázkódott.
vesztette öntudat-
döben elaludt és

aztan magától adódik. Megteszed ezt?
vezetést, gyorsírást és gépirást. A többi
valami esti tanfolyamra. Tannál könyv-
coltál. Ebből megélhetés három évig. Járj
lát kapsz tőlem, amígért olyan szépen tan-
Figyeld arra a mit mondok. Kétezer dol-
ress magadnak valami elárúsítónói állást.
magadnak csinos egyszerű ruhákat és ke-
— Vól van tannál meg angolul. Vég-
— Ugy tesztek uram.

temni ahogy én mondom.
— Pénzt fogok neked adni és ugy fogsz
— Nem tudok uram!

Aztan te nem is tudsz énekelni.
— Ugyan hagyd azt a Gyulát és ne éne-
kelj többet vele. Gyula közönséges lump.
— Énekelek Gyulával.

Hat most mit csinálsz?
zolt.

— A bátyám. De most nyugatra utá-
— Ki hozott ide?
— Nem tudom.

— Mit akarsz csinálni itt New Yorkban?
és könyvek gyűlték a szemébe.
zésnek fellöbbanásával szorította magához
Woolf meggeskoltta az arcát. Az atyai ér-
Megtette, szemé lobogott és égett. S.
emelte. — Ne félj és nézz reám.

— 419 —

lan kémel? A klubhoz érve 2 dollár borra-
valót adott a sofförnek és hazaküldte.

— Mennyire készen van, Istenem! —
gondolta a gépész.

A klubban még három kártyaasztalnál
játsztak és Woolf ismerősök közé ült. Kül-
lönös volt hogy milyen kártyákat kapott
ma a kezébe. Olyan lapokat, amelyeneket
máskor soha nem lát az ember! Megint
együtt van a Juliska kétezer dollárja, gon-
dolta és a pénzt a nadrágzsebébe dugta.
Hat órákor abbahagyták a játékot és
Woolf az egész nagy utat hazáig gyalog
tette meg. Mögötte két beszélgető ember
csoszogott, akiknek mindegyike lapátot
vitt a vállán. A ház előtt egy becsipett
munkást talált aki dülöngve haladt előre
a falak mentén és halkán és olyan hamisan
énekelt, mint ahogy a részek szoktak.

— Have a drink? — szólitotta meg
Woolf.

De a részeg nem felelt. Szája tele volt
érthetetlen szavakkal és tovább dőcögött.

— Allan átváltoztatásai!

Ótthon olyan erős whiskyt ivott, hogy
összerázkódott. Nem volt trésszeg, de el-
vesztette öntudatát. Megfürdött és a für-
dőben elaludt és csak akkor ébredt fel,

— 422 —

meit lehvnyta, mint valami puros párdue.
pompas cinobberpuros sal borította, zöld sze-
a karosszékben kuporodott össze, testét
még se lett részeg. Rence behuzott lábba
fnylélt. Hgyre vörösbort hörpíngtetett és
holttestként feküdt a széken, csak a szemé-
enek, megszakítás nélkül váltakozott. Woolf
netnek sem szabad beállani. Muzsika, tánc,
zai a feltétellel, hogy egy pillanatra szü-
Woolf száz dollárt ígért a csapatnak az-
tett hallani!

dalt énekeket olyan halkán, hogy alig lehet-
leányt Juliskának hívták és egy kis nép-
aki egyenesen a magyar vidékről jött. A
és egy szép fiatal leányt hozott magával,
A zenekar primása ismerte Woolf izlését
mulva ott voltak a táncosok és muzsikások.
gyar vendéglőbe telefonált és egy fél óra
Rence egy a zsidó negyedben lévő ma-
— Muzsikát és táncosokat hozatok,
ivott, a feje forró lett, de nem lett részeg.
lengyelni, de sok burgundit ivott. Ivott és
Vacsoránál egyetlen falatot sem tudott
csony homloka alatt.

Rence, — mondotta Woolf olyan mosoly-
gással, amely tovább dolgozott Rence ala-
— Talán visszatérhetsz nemsokára,
leánykának maradni...

— 414 —

— Tommy rot! — mondotta Allan és
ment.

Ekkor Woolf arca elé tette kezeit és
tompá zuhanással, leütött bikaként zuhant
térdre. Egy ajtó becsapódása hallatszott.

Allan elment.

S. Woolf zsiros háta vonaglott. Félig ká-
bultan állott fel. Mellét könnytelen zokogás
rázta. Felvette a kalapot, megsimogatta a
posztót és lassan az ajtó felé ment.

Az ajtó előtt még egyszer megállott. Al-
lan a mellékszobában volt és hallania kel-
lett őt, ha kiáltott. Kinyitotta száját, de
nem jött ki hang a torkán. Hiszen mind-
egy is volt. Ugy sem ért volna el vele sem-
mit!

Ment. Fogait viaszorgatta mérgében, meg-
alázkodásában és nyomoruságában. A düh
könyvei nedvesítették meg a szeméit. Oh,
hogy gyűlölte most Allant! Ammira gyű-
lölte, hogy vért érzett a nyelvén... Még
Allan órája is ütni fog!...

Holt emberként szállott le a liften.

A kocsiba szállott.

— Riverside-Drive!

A sofför, akinek tekintete alig surolta
gazdájának arcát, ezt gondolta: S. Woolf
készen van.

— 411 —

— 413 —

Feldultsága nem is tűnt fel neki. Az asszonyi önzésnek ez a foka hangos nevéstere készítette Woolfot. És ez a nevéstés, amelybe sok kétségbeesés vegyült, újra megtalálhatta vele azt a hangot, amelyen Renéevel beszélte szokott. Franciánál beszelt vele. Ugy tűnt fel neki, mintha ez a nyelv más embert csinalna belőle. Egy-egy pillanatra — egészen rövid pillanatra — teljesen elfeledte, hogy holt ember volt. Tréfálkozott Renéevel, az ő kis elkenyézett gyermekének nevezte és nevetés, hitegette ajkával megcsókolt a szép dagadó száját. Renée rendkívül szépség volt, vörösszöke eszaktirandiaországi leány Lille-ből, akit a múlt évben Parisból importált. Azt hazudta neki, hogy egy csoda szép sál és a legpompásabb tollakat hozta Parisból, és Renée arcvonásain fény subant végig. Megparancsolta, hogy terítsenek asztalt, gondjairól és szeszélyeiről leesseget.

Oh, ő gyűlölte ezt a New Yorkot, gyűlölte ezeket az amerikaiakat, akik a legnagyobb kíméletességgel, amellyel a legnagyobb közönyvel bánnak a hölgyekkel. Gyűlölte, hogy ott kell ülnie az emeleten, és hogy várnia kell. Oh, mon dieu, oui, jobb szeretett volna Parisban kis divatárus

— 412 —

Összekuporodva, szürkén, beesett szemmel ült Woolf a kocsiiban, anélkül, hogy valamit hallott, vagy látott volna.

Borzongott a hideg verejtéktől, visszabujt köpenyegébe, mint valami állat a kagy lójába. Közbe-közbe keserű utálattal a szájában ezt gondolta: megütött. Lemészárolt! Másra nem tudott gondolni.

Este lett és a sofför megállott és megkérdezte, hogy ne hajtsan-e haza?

S. Woolf erőlködéssel gondolkodott. Azután tompa hangon mondotta: Száztiz!

Ez volt Renée-nek, mostani kedvesének a címe. Nem volt senkije, kivel beszélhetett volna, se barátja vagy ismerőse és így hozzá hajtattott.

Woolf félt, hogy a sofför előtt elárulta magát és mikor Renée háza előtt kiszállott, közönyösen és egy kissé parancsolón, mint mindig, így szólt:

De a sofför ezt gondolta:

— Mégis csak készen vagy!

Renée egyetlen arcmozdulattal sem mutatott, hogy örül visszatérésének. Duzzogott Ugy tette, mintha halálosan unatkoznék, mint hogyha boldogtalan volna. Annyira el volt foglalva a maga kis gögös, elkényeztetett és makacs személyével, hogy Woolf

— 420 —

Megteszem, uram! — felelte Juliska ijedten, mert Woolf nagyon különösnek, ijedőnek tűnt fel előtte. Hallotta, hogy New Yorkban sok fiatal leányt meggyilkoltak.

— Ötözz újra fel.

Es S. Woolf egy esomó bankjegyet nyújtott oda Juliskának. De a leány nem mert elvenni. Mihelyt utánanyulok, agyonszükségem pénzre, mert holnap este pont 6 órakor nem élek már.

Juliska borzongás futott végig.

S. Woolf idegesen nevetett:

— Nesze még 2 dollár. Uj az első autóból, amelyet megvásárolt és eredj haza. Gyúlanak adj 100 dollárt és mond meg neki, hogy többet nem adtam. Ne mond meg senkinek, hogy pénzed van! A legfontosabb dolog a világban, hogy pénzünk legyen de a többieknek nem szabad róla tudniuk! No vedd el márt! — A kezébe tűnt a bankjegyeket.

Juliska elment, anélkül, hogy megköszönne volna.

S. Woolf egyedül maradt és arcvonásai azonnal megmeherevedtek.

Sajnáta a pénzt szivarra gyújtott, csomagot ivott és fel és alá járt a szobájában.

— 421 —

Valamennyi lámpát meggyújtotta, mert a legkisebb félhomályt sem tudta elviselni. Egy kis japáni lakkszekrény előtt megállott és kinéjtotta. Tele volt hajfürtökkel, szöke, arany, vörös leány hajfürtökkel. Minden fűrtesomón cédula volt, mint valami orrosságos üvegen. Dátum volt ráírva. És S. Woolf végignézett ezen a hajtengeren és megvetően nevetett. Mert megvetette és utálta ezeket a nőket, mint mindazok a férfiak, akik sokat foglalkoztak megvásárolható asszonyokkal.

De a nevetés megdöbentette. Valami olyan nevetésre emlékeztette, amelyet egykor valahol hallott. Ekkor eszébe jutott, hogy nagybátyja nevetett így, és ezt a nagybátyját gyűlölte legjobban. Ez különös volt.

És újra fel és alá járt. De a falak és butorok mindjobban elhalványodtak. A szobák nagyobbak és sivárabbak lettek. Nem tudta tovább elviselni az egyedüllétet és a klubba kocszott. Éjjeli 3 óra volt. Az utca elhagyatottan terült el. Három házzal odébb egy auto állt. A sofför a motor körül foglalatzkodott. Mihelyt azonban Woolf kocsija elindult, az auto utána robogott. Woolf keserűen mosolygott. Al-

ak, míg esz-
ne alakja u-
yorsan meg-
bb jött, ug-
egy csoport-
hogy senki
nyug-
amelybe kö-
Williamgyor-
csak Black-
de csakha-
gy lábat fi-
az utrasáig
percel ké-
Thomas-
Broadway
natvanhato-
s segítségül
id eszaki
a téli gőz-

mint az Equi-
ben.

Kelly egyid-
deggel. A vi-
megrepedtek.
jégkéreg bor-
gel vette kör-
streetet lány-
ritották, mint
és jégesövekl-
ként zuhogtak

Kelly csapa-
séget és nyole-
dást visszaver-
harcoltak Kell-
megfojtotta ő-
degben jégdar-
tük ujságírók
gőfényképsze-
gatták gépuke-
tak.

A palota bet-
éghetett le, no-
szédságban az-
tek szét. De a

Allan a Mer

LI

Kaffka... szép munk... fordulója... októberi... ezuttal ker... kai-magyar... sége etc.

PERUGIÁBA nyugat felé szakadékos hegy teli ut, füstös t gyorsvonat szé város lámpasűrű mok, ahogy elr — és egy kell — és egy kell zultól a tárcán tam. A társam nye csapódott rossz volt, nem Végre ott volt magosra kanya kis fogaskerekű enyhébbet, ott scbbet, mint a kópádós, nagy friss, fűpárnás konnal, mely h halmokra nézett rós dombvidéki eserepítőkre a régi házain: „I nünk pár hétre, és néztünk. — egyszerű!”

Napokig mon Sokat aludtunk liztünk lenn az Egy szép, öreg dalán a falon gott: az egyik zolta házi koror ádázul viesorg a töméntelen tória meg nyak lások után ezek tunk lettek. A nál négy any szaporázta a lám kevésbé ték, mint ideha let angolfiljei tük meg egy örökös képesl inket is lustá végre körmün nyözni kellett küldhessék a tüng a teleg beszélt, bizony zott, — azt nem veszi fel megütött egy mondta, a k mögték: la gu mondanak?... Arti német-tu igaz? Hát leh Otthon a Corriera Dell dallamos név, csak éneklik pathetikus m böngésztek, m lasztott megre ban minden sikerült kiért vetien oda délutáni feke telen, ilyen látni még: Mi részünk tette torkunk lom... Ó, Is elgondolni, mily érintel nok, miy am

Az égő felvölgyek egymásután zuhantak le mint hegytársók, akiket valamilyen meredek sziklafalról elhagy az erők. A földszint- ről minden zuhanás után egy portehő sis- tergett a magasságba. Az előcsarnokban a felvonó aknájában agyulovések dördültek és gyorsított ropogott: a hőseg az aknápado- zat deszkáit recsegetve emelte ki esavárjak- ból. A felvonó gép ürege izzó levegőnek ivólte oszlopává lett, amely az égő levegők- tegeket ragadta magával a magasságra. Ke- resztül tört a világító kupolán és a szikrak- nak szökőkútja tört a magasságra. A palota tüzhányóvá változott, amely égő papírtom- gyokat és izzó levegőkötegeket okádott ki magából, amelyek rakétaként emelkedtek a levegőbe és lövedékeként zuhantak tova.

A gyújtogatást a harmadik emeleten és a létrékben végezték, amelyeket aztán felle- lé indítottak. Senki sem tudta később meg- mondani, hogy ki hajította végre ezt az ör- dög gonposzságot.

— 450 —
Manhattan fölött. Amott fenn azonban az izzó kráter fölött vakmerő közelségben egy repülőgép kerin- gett, mint valami ragadozó madár, melynek elégett a sziklafészke: az Edison-mozi fény- képeszei, akik madártávlatból mozgóképnek örökítették meg a felhőkotrók hófödte hegy ségét, amelynek közepén egy működő tűz- hányó emelkedett ki.

A liftüregből a tűz az ajtókon keresztül az egyes emeletekre kuszott. Az ablaküvegek hangos recsemméssel röpültek ki kereteikből és a szembenlévő épü- leteken zuzódtak szét. Az ablakoknak vas- kereteit meghajlította a forróság, kivetőd- tek és a repülőgépek propellerjeinek tompa zirregésével keringtek a levegőben. Az ólom, amelyekkel az ablakbádogot és a fe- délesatornákat forrasztották össze, szétol- vadt és izzó esőként sistergett alá. (Ezekért az ólomtömbökért nagy árakat fizettek később!)

Kelly hősi csatát küzdött végig. 25 kilo- méter hosszú csővezetékeket fektetett le és százhusz esőből egy félmillió liter vizet lö- velt az égő épületre. Ez a tűz összesen száz- huszonöt millió liter vizet nyelt el és száz- harmincezer dollárjába került New York vá- rosának — harmincezer dollárral többbe,

— On meg itt van! —
— Ügye varok, Allan, — felelte a sápadt Strom szerényen, de határozottan.
Hirtelen füstfelhő nyomult a szobába és a füsttel együtt egy fehérszakos tüzelő je- lent meg, köhögött és így szólt:
— Kelly kiind. Ut perc múlva nem juthat többé el a tetőre, Allan ur!
— Még éppen öt perc van szükségem. —
Felelte Allan és tovább nyalabolta a pipá- tokat.
Ebben a pillanatban egy fényképező ke- szülék csattanása hallatszott és mikor meg- fordultak, egy fényképezőt pillantottak meg, aki Allannal irányította a gépet.
A fehérszakos tiszt a csodálkozástól hat- rangrott egy lépéssel.
— Hogyan került ide? — kérdezte elámul- va. A fényképező lekapta a tisztet.
— On megitt kusztam ide, — felelte.

— 451 —
Hirtelen füstfelhő nyomult a szobába és a füsttel együtt egy fehérszakos tüzelő je- lent meg, köhögött és így szólt:
— Kelly kiind. Ut perc múlva nem juthat többé el a tetőre, Allan ur!
— Még éppen öt perc van szükségem. —
Felelte Allan és tovább nyalabolta a pipá- tokat.
Ebben a pillanatban egy fényképező ke- szülék csattanása hallatszott és mikor meg- fordultak, egy fényképezőt pillantottak meg, aki Allannal irányította a gépet.
A fehérszakos tiszt a csodálkozástól hat- rangrott egy lépéssel.
— Hogyan került ide? — kérdezte elámul- va. A fényképező lekapta a tisztet.
— On megitt kusztam ide, — felelte.

— 454 —
szálljon le. A telefon perceről-perere újra megszólalt. — itt a legfőbb ideje! — míg végre Allan lekasztotta a kagylót.
Asztaltól asztallhoz ment, polctól polchoz, terveket és iratokat húzott elő és odadobta Lionnak.

— Ennek mind a pénaszekrénybe kell jönnie, Lion! Előre!

Lion félig örült volt a rémülettől. De egy szót sem mert többé szólani, csak az ajka mozgott, mintha valami régi háziistenhez fohászodott volna. Egy oldalpillantással észrevette, hogy gazdája arcán vihar vonul el, jégzivatar és őrizkedett, hogy ingerelje.

Hirtelen kopogtattak. Különös! Az ajtó- küszöbön a német-országi Strom jelent meg. Hővid köpenyegben állott az ajtóban, ka- lapját kezében tartotta, nem volt sem alá- zatos, sem tolakodó. Ugy állott, mint aki- nek az a szándéka, hogy türelmesen várjon és így szólt:

— Itt az ideje, Allan ur.

Allan előtt rejtély volt, hogy miként ju- tott Strom fel hozzá, de nem ért rá, hogy gondolkozzék rajta. Eszébe jutott, hogy Strom azért jött New Yorkba, hogy a mér- nökök nagy seregének csökkentéséről ta-

LIRAI JEGYZETEK EGY ÉVRŐL

Írta: Kaffka Margit.

Kaffka Margitnak ez a csodaszép munkája, a háború első évfordulója után, a „Nyugat” 1918. októberi számában jelent meg és ezáltal került először az amerikai-magyar sajtó olvasó közönsége elé.

I.

PERUGLIÁBA érkezünk délnyugat felől, júliusban. A szakadékos hegyvidéken át az esteli ut, füstös tunnelekben ügöző gyorsvonat szédülete, egy-egy város lámpasűrűjétől parázsló orok, ahogy elrobogtunk alattok, — és egy kellemelemlet emf — és egy kellemetlen levél hazulról a tárcsában... elfáradtam. A társam szemébe füstjé nyere esapódott az ablakon, — rossz volt, nem tudtuk kiszedni. Végre ott voltunk, — fel, fel, magosra kanyarodott velünk a kis fogaskerekű, — és soha én enyhébbet, otthonabbat, kedvesebbet, mint a Hotel Belle Arti kőpadlós, nagy, tiszta szobája friss, fűpárnás ágyaival s a balkonnal, mely holdfényes, messze halmokra nézett, bugyborékos, aprós dombvidékre meg rücskös eseréptetőkre a bátyák nagyon régi házain. „Itt most megpihenünk pár hétre, — eleget jártunk és néztünk, — itt szép, jó. Itt egyszerű!”

Napokig mondtuk és éltük ezt. Sokat aludtunk, nagyokat reggeliztünk lenn az ócska ebédlőben. Egy szép, öreg pohárszék két oldalán a falon két olajnyomat lógott: az egyik Margheritát ábrázolta házi koronával, a másik egy ádázul viasorgó oroszlánfejűt, s a töméntelen muzeum, kulturhistoria meg nyaktörős plafonbámulások után ezek kedves két barátunk lettek. A szomszéd asztalnál négy anyányi angol leány szaporázta a szót versenyre, de lám kevésbé köpték és szörpögték, mint idehaza az ötödik kerület anglofiljei... ezt figyelgettük meg egy öreg német dámát örökös képeleppjaival. Az ügyeinket is lustán halogattuk, — végre körünkre égett és sürgönyözni kellett haza, címet, hogy küldhessék a pénzt. — Küzködöttünk a telegráfiszttel, hadarva beszélt, bizonykodott, magyarázott, — azt értettük csak, hogy nem veszi fel a sürgönyt. Végre megütött egy szava, többször mondta, a közönségből is hüm-mögtek: la guerra... Mi ez? Mit mondanak?... Hívtuk a Belle Arti német-tudó pineérért. Hát igaz? Hát lehetséges?...

Otthon a hallban elővettük a Corriera Della Serát. (Milyen dallamos név, ha firenzei rikkan-esok éneklük légy olvadó, mégis pathetikus melódiára!) Szótárral böngészünk, még-még tréfába fulasztott megrettenéssel. „Belgrádban minden kávéház csukva”... sikerült kiértenünk. „Ej, hát okvetlen oda kell menni nekünk délutáni feketére?”... Ilyen hirtelen, ilyen közlelől nem tudtuk látni még: mi történt, mi lesz? Mi részünk benne? Lassankint tette torkunkra kezét az aggodalom... Ó, Istenem, ki tudja ma elgondolni, milyenek voltunk, mily érintetlenek és elfogulatlanok, mily ámulók és megütközöt-

tek, — két ember, kik évtizedeken át és soha napilapot nem olvastunk.

Körültünk már összeszuktak kíváncsian és tisztelettel. „Osztrák, ...háboru!” — A kis német néni bölintott a képelepp mögöl, a missek döngő léptekkel vágattak libasorban a folyosón s az ajtóban megfordultak, hogy minket jól megnézzenek. Jónak láttuk a főpineér tudára adni, hogy bár megakadt a pénzesforgalom hazulról, még van nálunk eleget. — Az arca mindjárt felderült. Istenem, de hátha kifogytunk volna véletlenül!... Mi lett egyszerre a meghittségről, az otthonosságból? Átvirrasztottam az éjszakát, néha sirtam már, — és reggel sürgönyök mentek a római, firenzei konzulátusokhoz: mit tegyünk? Déle hazulról is itt volt az expressz hívás. Vissza se néztünk a házra a balkonra, — el se bucsuztunk Margherita ártatlan arcától s a boglyas orosz lány fejtől. A vasutnál, — nem is tudom, hogyan, — bemutatkozott két ur, két tartalékos tiszt, akik voltak Lybiában. Egyikük lovaglóstorával verdeste a gamásniját. Mások is odajöttek, — már tudták, kik s honnét vagyunk. A kettő biztató, kárörvendő, mosolygós arecal beszélt, tödített, kíváncsiskodott, — keverte franciával a kedvünkért, a hol tudta. „Nálunk nem lehetne háboru, — nem engednék a szocialisták!” — mondta valaki a többiek közül komolyan, de a gamásnis ironikus mosollyal fordította le nekünk.

Az anconai vonat zsufova volt bucsusokkal, nagy-fülfüggős, piskos banyák, feketeképu délo-lasz vénasszonyok káráltak szakadatlan, nem is jutott helyünk egymásmellett a kupéban. Külön, magunkra voltunk gondjainkkal egymásért. S a kései délutánban, — a koci sűrű levegőjéből, a töméntelen szomorúságból, mely rajtunk volt már, — ahogy kitekintettünk egyszer az ablakon: Falkonara kacér villáit láttuk, a rózsaszínfényű tengert, bubos strandkosarakat és tarka, furdózó asszonyokat, kik mozdulatlan ültek a homokban, bámulták az estellő eget és vizet. Ó, nyugalom, béke, paradicsom!... Város, te sohase látott, te friss idegen, — te független magány, üde pihenés, nyügöktől megkönnyülés, sorsunktól eltávolodás, — de álom!... Igy robogtunk el mellette. Csaknem egyszerre íntettünk át egymásnak daos biztatással: „Semmi! Szembenézünk: Mit tehetünk? De mához egy évre, azért mégis itt nyaralunk!”

Hosszu ideig volt álmaink szimbolikus neve — ez ösmeretlen városé... Egy évre rá, — lőtték Falkonarárt! Stratégiai pont lett a haditérképen, sokat emlegetett hely, az újságokba került. Vége! Buona notte!

II.

Reggel. — Fiumében szuronyos altiszt állt a hajóhidon, — igazolást kért. A vámhivatalnál szuronyos baka, a bank előtt, a ra-

kodón, a vasuti állomáson, esupa szurony, uniformis, tilalom. „Ezt mind joguk van a testembe ütni, magyarázat nélkül!” — ez volt az érzésem, ahányat láttam. — „Most ilyen világ lesz!...”

Csak este indult vonat, a pénzünk alig egy ebédrevaló, szállóról, lepihenésről szó se lehetett. Éjszakai hajóingástól törődötten, könnyes és kormos arecal, gyűrött ruhában, — két szegény száműzött mi, — ördöngtünk bizonytalan és fáradt lélekkel, nem is sejtve a legközelebbi jövőt, mostantól minden vak véletlenek kezébe tétetett.

Az uton, melyre friss vággyal indultunk, — sokszor játszottunk heregesdit, heregnésdit. „Mikor indulunk ferrarai kastélyunkba, fenség?” — „Ma megtekintjük hű alattvalóink, a kapucinus barátok klastromát!” E lejtőkön dusabban teremnek szőlőbirtokaink! „Szólítsam az udvarmestert, urnóm?” Minden hotel saját palotánk volt, minden pineér kamarásunk, minden piccolo apródfiunk, s az olesó carozzák udvari batárok. — De most, itt, — hogyan szólítsuk egymást negédes, udvari nyelven az asztalokru liget kis fapadján, ahol megpihentünk, elesigázott hajléktalanok, bus ideiglenesek már, — rossz kiskorcsmai ebéd után, nehéz ut előtt. „Igen, most hadrakelünk irigy szomszédaink ellen! Igen, most közruhában népünk közé vegyülünk, hogy kiléssük indulatát. Nem, most önkéntes száműzetésbe megyünk, míg a hálátlan nép észretér!...” Igy kinlódott a mesével még, mosolygottunk bus erővel egymásnak, aztán összehajolt fejjel el is szunnyadtunk ott, mint két elgyötört esavargó a tengerparton. Mit gondolhatott, aki arrajárt?... A ferrarai heregei pár!... Sós szél borzolta fésületlen hajunkat, alkonyult, mire felébresztett. „Heregném, — van még háboru?”... kérdezte álmos szemét dörzsölve. Van, ó Istenem, — nem lehet átaludni!

Csak megérteni lehetne ébren! A vasuti állomás tájékán szörnyű esődület. Szegény emberek, rongyos munkások; a vézna asszony sirva és alázattal viszi ura után a kis butyrot, bambán lépked nyomkba néhány gyerek. Majd harmine-negyven férfi egy csapatban, összefogozva, együtt dülöngve szinte, — akár üres nádféjek a szél iránt, — horvátul ordítottak, éljeneztek is, nehéző alkoholfelhő szállt előttük. „A háboru-u!” Nagyesipőjű, eitromsárga és egyébszínű bluzos eseléddek tipegtek riszálva kétoldalt mellettük s ők is visitottak: „El-i-je!” Egy pereig néztem őket, — aztán nekidőltem egy táviróoszlopnak és sirtam... A tömeg volt!...

Ezt az utazást is nehezen felejtethetném. Egy harmadosztályú kocsihoz zafolódva fiumei katonatisztnékkal, — a férjük után szaladtak valahová, még egy bucsuzóra. Sokan voltak, szépen kiöltözöttek s még nagyon benne a tegnapi: a garnizon asz-

zonyainak apró klikk-petykált folytatták, — szuró, eleven szókkal szidták egy ezredesné. De egy koszoruba-fésült fiatal szökre emlékszem, minden pillanatban várandósra, — mereven ült a sarokban és hosszú pillái alól folyton szivárgott a könny. Egyre többen szálltak be, gyerekek, öreg nők, — emberségből át kellett adni a helyet, kiszorultunk a folyosókra, szinte még kijebbre, kis gyerekeknek ott ágyaztak plédéből, kofferekből. Éjfél után kinéztem egyszer: ismeretlen építésű, esinos, falusias hely, zokogó asszonyok, bucsuzó katonák. „Laibach.” Merre nem kalandozott el a „fiumei gyors” velünk?... Másnap délutánra voltunk Pesten.

A vonatnál, — vagy odább valamivel egy ember szaladt felém, kivel mindig szívesen pajtáskodtam s türelemmel voltunk egymás hóbortjai iránt. Jól fütött szalonban, esti teánál sok mindenről lehet beszélni felelőtlenül!... Most felémrohant, megragadta a két kezem és kiáltott: „Üdvözlök e esodálatos napon! Örvendjünk! Kortársak vagyunk!”... A torkomba, fejembe szaladt a vér, el kellett fordulnom: hogy rá ne kiáltssak: „Pojáca!... Soha az életben többet jó szemmel nem nézhetek rá!”

Mások is jöttek és mondták fejcsóválva: „Mi volt itt tegnapelőtt! Ezen a cinikus, fád Pesten, — ha látták volna!”... De mi nem láttuk, nem tudtuk semmit, sohasem éltünk újságpappal.

...Már egyedül bolyongtam itt, — megzilált utcákon, elváltozott kirakatok közt. Mennyi háborús iparcikk, tisztis felszerelés egyszerre! Az ültetlajdonosok fia is elmentek?... Kinek gyűjti pénzt, kinek spekulál, ha a fia el talál esni?... Termoszavag, öngyújtó, konzervnyitó, ágyzák, hátizsák, ivópohár, tömény-spiritusz, masina, pláid, sebtapas, vatta, selyemalsók, revolverek, Milyen friss, eleven dolog is szokott lenni a csomagolás, az indulás valahová! S most milyen szivetszorító, kegyetlen mindezt!

A könyvkereskedőkhöz bemenekülök! — Ott ül a kis vézna házaspár a kassza mellett, az üres boltban, az areuk ragyog rám lelkesen, boldogan. „Most megtanítjuk a kutya szerbeket!” Kérdem, árulnak-e valamit? „Bizony, csak haditérképet meg, husz fillér darabja, — egy nap háromszázat is elvisznek!” Az hat korona egy nap alatt! „Bizony nem több, — mosolyognak, — de nem baj, ha tönkre megyünk is, a kutya szerbnek megmutatjuk!”... Egy nagy angoramaeska ült az elszánt menyecske ölen, — jól ismertem, kissé kiölné, de érdekes egyéniség. „Hát Bolyhos nem megy a háboruba, — ráe torkot harapni?” — kérdelem. „Isten őriz, — még sebet kapna!” — nevet és magához szorítja ijedten. — Nem esoda, — gyermektelenek, hát ragaszkodnak a szép maszkához.

(Folytatjuk.)

BALLADA A NÉMA FÉRFIAKRÓL

Irta: Karinthy Frigyes.

A hajó, kissé ferdén oldalt fordulva, egy hegy oldalában fekszik, úgy ahogy megérkezett. Jobb oldala, a visszahajtott kéményekkel, nekidőlt a hegynek, fedélzetéről ledőltek a padok. Esteledő, zöldes derengés árad szerte. A parancsnoki hid közelében, az egész felső fedélzeten, egyetlen ember maradt csak, a parancsnok. Kék ruhájánál fogva beleakadt a korlátba és most előretámasztott testtel kifelé mered, arca kevéssé lehajtván, mintha a talajt kémelelné. Nyitott, kék szemei előrenéznek, a derengésbe. Dombos, sárgásbarna síkság terül el előtte, a láthatár szélén szakgaszott, fanasztikus hegyek violáznak, a középső hegy ormáról kavargó tajték-örvény kigyózik a zöld magosságba, pöfögve löki ki magából a tajtékokot. Jobbra olivzöld korall-erdő sötétlik a sziklák alatt, alatta nyugalmas, ezüstös lap: a higanytó. Az a lejtő, ahol a hajó megállt, szelid eséssel egy sötét meder felé lapul el, abból már semmi se látszik, csak néha villan fel benne valami cikázó, vörös fény. A parancsnok tekintete mintha e mélység felé furódott volna, mintha az utat keresné, melyen haladni kell, tovább, ha itt se nyugodott meg végleg ama sebzett óriás, akit az ő kezére bízta. Jobbkeze könnyedén pihen egyik zsebében, mintha táveső után kotorászna.

Háta mögött az ötödik kémény tetejéből hosszú, tarajos kigyó mászik kifelé és lomhán végignyul a kürtő falán. A villódzó vízben cikáznak a halak és meduzák: bizonytalan körvonala tömegek gombolyognak távolabb, szétnyulnak összehúzódnak, buta fejűnek nekilödnének a víznek és feketén tűnnek fel valahol, valami biborló sötétségbe. A hajó rengő spongya-hegynek farolt neki és ebből a spongyából ezer meg ezer halvány fényesség szökött ki, apró, kék lángocskák, a sötétség beálltával ezek mind fényesebbek lesznek, mint a csillagok. Mindez örökös némaságban.

Egy tatógató félszeguszó nekilödul az ablakoknak, megáll és kerek szemei kidüllednek. Egy esomó férfi áll az ablakok közé gyömöszölve, szájukat az ablakra tapasztják. Néhány katona közöttük, uniformisban. Az alsó fedélzeten is, egy sarokban, esomóba állnak a férfiak: szorosan, egymás mellett, mintha valamin tanácskoznának. De mozdulatlanok és némák. Néha meggondoltan, lágyan egy-egy kar emelkedik, amint a meduza átszeli a szoba zöldjét. Többen átölelik egymást. A norvég író egy csoport fölött lebeg, fejét befurta a tető sarkába, arcán kérérlhetetlen szigor és határozottság. Szemeit keményen lehunyta. Egy matróz fejére támaszkodik.

Keresztfelfont karokkal egy elegáns, szakállas férfi mosolyog: fogai kilátszanak. Ajkán még ott vannak szinte a szavak: "Uraim, ne toladjunk. Engedjék az asszonyokat, az asszonyok mehetnek!" Más arcokon vad düh és tajték. Egy-egy buborék toladzik néha még a sápadt ajkak közé, kigömbölyödik és száll. Aztán

esönd. A halak némán tátognak s kigyóznak a szobákon keresztül.

Éjjelben elsötétül a sárga fény s valami vöröses sugárzás ködlik fel ama mélységből. Ezek a világító algák. Az öt néma kémény hosszában egy-egy vörös esik vibrál végig, a korall-erdő sötétben vörösödik el most a higanytó is és vöröslő alakok mászkálnak a partján. A parancsnok jobbkeze még mindig zsebében, balja kissé lejjebb eszott a kormánykerék küllői között. Szemeiben két vörös pont gyuladt ki.

Éjjelben muzikaszó hallszik s a libegve alvó halak összerándulnak. Harmadik éjszakája már, hogy a víz idehozta ezt a zenét: mindig gyengébben hangzik, de még kivehető a lágy dallam, egy keringő melódiája. Hegedű és zongora kavarta össze a hangok olaját, uszik a vizek felett s idáig szívárogo. Messze fönt a magasban, a zöld harang felett, uszik egy hajó, uszik és távolodik és húzza maga után a hanguszályt. A hang nekilibben az ablaknak és besiklik, a fedélzet alá tolakszik hogy felemelje a nyelveket. De némák maradnak.

És a hullám beszél, s fültől-fülig szalad.

Sorrento... Sorrento...

Halljátok, néma férfiak... Sorrento felé megyünk a kék levegőben, Sorrentóban virulnak a narancsok. Nincs semmi veszély... a bárkák szeliden siklottak el az örvény mögött és az asszonyok hamar magukhoz tértek.

Sorrento... Sorrento...

Egy kicsit megijedtünk és szeptünk is... De ti nem sokáig hagytatok szepegni, ti kedves, néma férfiak... ő, mi mindenkor megbiztunk a ti nemes szívetekben... "Az asszonyok a mentőesónakba!" hangzott a parancsnok szava és maradtatok, mosolyogva, a hajón és némán néztek utánunk és mosolygatók, a mint lassan tünt el a lámpasor, egyik a másik után... Részeg és mámoros mosoly ült néma ajkaidokon... bizonyosan tetszettünk nektek ingesekében, a borzongó hajnali levelgőben... Ugy-e, szépek voltunk?... Sorrento... Sorrento...

Csak egy pillanatig voltunk megijedve... Csak egy pillanatig hittük, ő nemes és néma férfiak, hogy most aztán nem használ a csipkés ingeske és puderes arcoska... hogy most aztán kiderül, milyen rongy és szemét gyámsoltalan kis mosolyunk és ravasz kis harisnyánk és ravasz kis szerelmünk, a ti végtelen szerelmeitekhez képest... hogy most aztán

kiderül, hogy nektek kell élni, az erőseknek és igazaknak és mélyeknek... s hogy most aztán nincs bók és gyöngédség és úgy lökötök vissza a vízbe minket, mint a haszontalan és sivalkodó kis macskákat... Mert mi így tennénk veletek, ha erősebbek volnánk... és így teszünk veletek ott, ahol erősebbek vagyunk, titokban... Csak egy pillanatig voltunk megijedve...

Sorrento... Sorrento...

Aztán jött a vezényszó: "Asszonyok a mentőesónakba!" s mi hanyathomlok szaladtunk... Ő, mi mindig biztunk a ti lovagiasságokban, néma férfiak... hiszen tudjuk, hogy ti még emlékeztek a tizenhétéves századra, amire mi már alig emlékszünk... és mi ismerjük a ti csinos szonettjeiteket és mi mosolyogva fogadjuk el helyét, ha felálltok a kocsiban, hogy leülhessünk... Azt egy pereig nem hittük, hogy az élet kocsijából is kiszálltok, hogy az élet kocsijából is kiszálltok, hogy mi leülhessünk... hogy eddig terjed...

Sorrento... Sorrento...

Ő, köszönjük a gálans ajándékot, néma férfiak... Oly szép az élet! Most megyünk Sorrentóba, ahol narancsfák virulnak és szenvedélyes olasz fiúk... Oly szép az élet... De mi mindig szívesen emlékezni fogunk rátok, néma férfiak, amiért oly kedvesek voltatok... nem felejtjük el, milyen nemesen adtátok oda, ami a titétek volt... és hogy nektek köszönhetjük a forró, kék életet itt és Sorrento narancsfáit és a szép olasz fiukat... Messieurs! Uraim! Néma férfiak! Egy könnyet ejtünk el értetek szép szemekből: ugy-e, örültök ennek? Odalent, a mélyen... De milyen lehettek most... Mi kihajolunk a bárkából és keresünk titeket, a víz alatt... de a víz lap gálans és enyelgő és csak a mi arcunkat veri vissza... Halljátok?

Sorrento... Sorrento...

Igy imbolyog a hullám egyik férfitől a másikig, s nyelvüket emelgeti, de ők nem felelnek. Éjjelben fokozódik a vörös fény. A parancsnok feje figyelmesebben lendül előre s keze göresösen ráfeszült a kormánykerékre. Néhány férfi, odalent a hajófenéken mozgolódnak kezd: puffadt arccal emelkednek s libegve szállanak feljebb. A felfelé fordított szemgolyók rimánkodva keresik a magasságot, karjuk könyörögve nyulik ki. De a parancsnok kemény tekintete visszaínti a nyugatalankodókat: "Maradjatok csak!"

Maradjatok és biztatok meg bennem, ki idáig vezényeltem a ti

hajótokat, a néma férfiak hajóját. Azok a tengerek odafönt nagyon könnyűek és libegők voltak, mi bátran és szótlanul kerestünk szilárdabb talajt a mélyben. Nem tetszik nektek ez a sűrűbb elem? Nem tetszik nektek ez az új fény s e rejtelmes lények, egy új élet hirdetői? Itt a mi helyünk, a mozdulatlan mélységekben s a halálban, melynek felszine alá nem mehetünk velük, csak némán és egyedül, mi, kik odafönt gondoltunk rá, hogy mi lehet mögötte, s mit kaphatunk cserébe az ő életükért. Ide csak nélkülök jöhettünk, csak nélkülök és csak mi s az a muzsika, melynek szavára nincs mit felelünk s melynek dallamát itt értjük csak meg igazánban, mint azok, kik szavakat adtak ennek a zenének.

Maradjatok csak.

A világháború céljai

(Folytatás a 2-ik oldalról.)

zonytalan. Ez az ország csak Oroszországgal határos és így megoldhatlan kérdésnek látszik, hogyan biztosíthatják esetleg a szövetséges fegyverek az üldözött örmény nép szabadságát.

Nagy vonásokban így képzelik el a területi kérdések megoldását a szövetségesek. Természetesen teljesen megegyeznek az összes hadviselő országok abban, hogy Belgiumot és Franciaországot ki kell üríteni az ellenségnek és ujjíteremteni, hogy ki kell vonulni az ellenséges seregeknek Szerbiából, Romániából, Olaszországból és Montenegróból.

A hadisarc tekintetében nem történtek nyilatkozások és ezt a kérdést teljes homály fedi. Wilson elnök épp úgy nem nyilatkozott a hadikárpótlások kérdéséről, amint nem érintette ezt a kérdést egyetlen beszédében Lloyd George sem.

SPÓROLJON ÉS KÖLCSÖNZZEZ PÉNZET

UNCLE SAM-NAK

akinek most szüksége van rá! Önnek meg szüksége lesz arra a háború után!

VEGYEN

War Savings Stamp-eket,

amikért az Egyesült Államok kormánya kezeskedik és amelyek 4 százalékos kamatoznak.

Megkapheti azonnal

Huszonöt centtel

ha vesz az E. A. takarékosági bélyegeiből. — A postán, a bankban, az éjszakai és csaknem minden kereskedésben megkaphatja a felvilágosítást.

Ez az ön kötelessége!

Ez életmentést jelent!

Ez megnyeri ezt a háborút!

HA MOST fizet elő a Magyar Hirlapra, megkapja még az 1918-dik esztendőre szóló pompás kiállítású, példátlanul értékes és gazdag tartalmu NAPTÁRUNKAT.

A Magyar Hirlap előfizetési ára:

Egész évre két dollár, fél évre egy dollár.

Canadában egész évre 3 dollár, fél évre \$1.50.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

2227 W. JEFFERSON AVE. DETROIT, Mich.